



Nacionalni program za obuku zaposlenika banaka
i financijskih institucija za postupak provjere
autentičnosti novčanica i kovanog novca

rujan 2024.



SADRŽAJ

UVOD	3
SUSTAV ZA BORBU PROTIV KRIVOTVORENJA	4
NACIONALNI PROGRAM ZA OBUKU	6
PRVA RAZINA OBUKE	8
Ciljane skupine	8
Koncept i svrha obuke	8
Sadržaj, način provođenja i trajanje obuke	9
DRUGA RAZINA OBUKE	10
Ciljane skupine	10
Koncept i svrha obuke	10
Sadržaj, način provođenja i trajanje obuke	11
Prijava za obuku	12
TREĆA RAZINA OBUKE	13
ČETVRTA RAZINA OBUKE	14
Podaci za kontakt	15

UVOD

Otkad postoji novac, postoje i primjeri krivotvorenja novca. Upravo toliko traju i nastojanja zakonitih izdavača novca da primjenom posebnih tehnoloških postupaka u izradi otežaju i spriječe uspješno krivotvorenje.

Ljudska zajednica suočena s pojavom krivotvorenja novca i štetnim posljedicama uvijek je krivotvorenje smatrala težim deliktom te je nastojala vlastitim organiziranjem i zakonskim propisima suzbiti krivotvorenje, a počinitelje primjereno kazniti.

Razvoj tehnologija za reproduciranje i njihova dostupnost s jedne strane te pojava univerzalnih svjetskih valuta s druge strane osobito pred moderno ljudsko društvo postavljaju trajni zadatak da se uspješno organizira u sprječavanju krivotvorenja.

S navedenim izazovom suočena je i Republika Hrvatska, pri čemu je opasnost od izrade i raspačavanja krivotvorina dodatno potencirana zemljopisnim položajem i turističkom orijentacijom te nameće obvezu provođenja djelotvornog sustava za sprječavanje krivotvorenja. Republika Hrvatska uvela je euro kao službenu valutu 1. siječnja 2023. i time postala 20. država članica europodručja. Euro je danas među najvažnijim valutama svijeta i njime se koristi oko 350 milijuna ljudi. Europska središnja banka i nacionalne središnje banke Eurosustava nadležne su za izdavanje euronovčanica i zadužene su za održavanje povjerenja javnosti u jedinstvenu valutu. To postižu, među ostalim, tako što se brinu za integritet euronovčanica u optjecaju.

Hrvatska narodna banka izdaje euronovčanice u skladu s odobrenjem Europske središnje banke i odredbama Statuta ESSB-a, ESB-a i odredbama Ugovora o funkcioniranju Europske unije te sudjeluje u postupcima razvoja i proizvodnje euronovčanica. Posebna se pozornost pridaje razvoju i primjeni novih zaštitnih obilježja koja su jednostavna za provjeru i složena za krivotvorenje. Hrvatska narodna banka izdaje eurokovanice u skladu s odredbama Ugovora o funkcioniranju Europske unije uz odobrenje Europske središnje banke o opsegu izdanja te određuje izgled eurokovanica koje izdaje, pri čemu primjenjuje pravila o nominalama i tehničkoj specifikaciji, sve prema relevantnim propisima Europske unije.

SUSTAV ZA BORBU PROTIV KRIVOTVORENJA

Izvorište je svih zakonskih i podzakonskih propisa o suzbijanju krivotvorenja gotovog novca Međunarodna konvencija o sprječavanju krivotvorenja novca od 20. travnja 1929., koja određuje da se »... ne smije praviti razlika u rasponu kazni za počinjena kaznena djela koja se odnose na domaći novac s jedne strane i onih koja se odnose na strani novac...«.

U skladu s navedenim zemlje potpisnice na jednak način štite gotov novac koji je njihovo zakonsko sredstvo plaćanja kao i strani novac koji je zakonsko sredstvo plaćanja u drugim državama.

Uredbom Vijeća (EZ) br. 1338/2001 od 28. lipnja 2001. propisane su mjere potrebne za zaštitu eura od krivotvorenja.

Centar za analizu krivotvorina Europske središnje banke pomno prati napredak u tehnologijama tiska i imitaciji zaštitnih obilježja na krivotvorinama i evidentira količinu izdvojenih krivotvorenih novčanica. Analize se provode u nacionalnim centrima država europodručja koje prikupljaju i obrađuju tehničke i statističke podatke o krivotvorinama. Nacionalni centri za borbu protiv krivotvorenja svake države dijele informacije s nadležnim tijelima uključenima u borbu protiv krivotvorenja.

Europska središnja banka također blisko surađuje s Europolom (Europski policijski ured), koji je imenovan središnjim uredom za koordinaciju zaštite eura te s Interpolom (Međunarodna organizacija kriminalističkih policija) i Europskom komisijom.

Na nacionalnoj razini Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske i Hrvatska narodna banka preuzeli su obvezu zajednički se boriti protiv prijetnja koje proizlaze iz krivotvorenja novca.

Hrvatska narodna banka ustrojila je Nacionalni centar za borbu protiv krivotvorenja, Nacionalni centar za analizu novčanica i Nacionalni centar za analizu kovanog novca radi

formiranja središnje baze u kojoj su pohranjene sve statističke i tehničke informacije o krivotvorinama te tehničke analize svih sumnjivih primjeraka novčanica i kovanog novca, ali i radi izrade izvještaja o pojavi krivotvorina. Ministarstvo unutarnjih poslova ustrojilo je Policijski nacionalni ured, koji provodi postupke potrebne za sprječavanje i krivotvorenje novca.

Sve strane suglasne su da je trajni zadatak neprestano upozoravati na opasnost od pojave krivotvorina i nužnost provjere autentičnosti novca te obuke osoba koje rukuju novcem kako bi se u slučaju pojave sumnjivih primjeraka čim prije reagiralo u skladu s propisanim odlukama, što omogućuje brzo otkrivanje počinitelja i mogućih mjesta izrade krivotvorina.

NACIONALNI PROGRAM ZA OBUKU

Hrvatska narodna banka, kao nadležno nacionalno tijelo za borbu protiv krivotvorenja i tehničku analizu sumnjivih novčanica i kovanica, osigurava isto postupanje sa sumnjivim novčanicama i kovanicama eura i stranih valuta, čime se osigurava zaštita i integritet novčanica i kovanica u optjecaju u Republici Hrvatskoj.

Osigurati integritet novčanica i kovanog novca kao sredstva plaćanja znači brzo uočiti sumnjive primjerke i hitno ih dostaviti Hrvatskoj narodnoj banci radi analize i pružanja potpore istragama koje provodi policija u svrhu suzbijanja izrade i raspacavanja krivotvorina.

Nema dvojbe da je u lancu za suzbijanje krivotvorina najvažnija karika skupina osoba koje, obavljanjem svoje profesionalne aktivnosti, svakodnevno rukuju novcem.

Osobe koje svakodnevno rukuju gotovim novcem prva su barijera u zaštiti integriteta novčanica i kovanica te se, osim izvrsnog poznavanja obilježja autentičnih novčanica i kovanica, očekuje da rukovanjem neprestano usavršavaju vještine prepoznavanja, i na dodir i vidom, te trajno memoriraju karakteristike originalnoga gotovog novca. Upravo to omogućit će lakše izdvajanje sumnjivih primjeraka.

Hrvatska narodna banka u svrhu specijalističke obuke osoba koje svakodnevno rukuju gotovim novcem, što prije svega uključuje euronovčanice i eurokovanice, provodi Nacionalni program za obuku zaposlenika banaka i financijskih institucija za postupak provjere autentičnosti novčanica i kovanog novca (u nastavku teksta: Nacionalni program za obuku).

Nacionalni program za obuku provodi se i za određene ciljane skupine kojima poslovanje s gotovim novcem nije osnovna djelatnost, a svakodnevno su u doticaju s većim količinama novčanica i kovanog novca, kao što su zaposlenici sektora trgovine.

Nacionalni program za obuku otvoren je i drugim skupinama i subjektima koji iskažu zanimanje. Način obuke sadržajem i satnicom prilagođen je svakoj skupini i provodi se na nekoliko razina, s ciljem da se polaznici upozore na potrebu kontinuirane provjere autentičnosti novčanica i kovanog novca i stjecanja vještina kojima će moći djelotvorno obavljati provjeru autentičnosti.

Obuka se provodi *online*, osim treće i četvrte razine koje mogu uključivati i praktični dio. Teoretski dio obuke provodi se *online*, a praktični dio provode forenzičari Nacionalnog centra za analizu novčanica i Nacionalnog centra za analizu kovanog novca, koji pomoću prezentacija i neposrednim rukovanjem autentičnim i krivotvorenim novčanicama nastoje polaznicima prenijeti stručna znanja stečena specijalističkom obukom u tiskarama i centrima za tehničku analizu unutar europodručja, a primijenjena u dugogodišnjoj praksi rada sa sumnjivim i krivotvorenim primjercima gotovog novca.

PRVA RAZINA OBUKE

Ciljane skupine

Ciljane su skupine prve razine obuke: javnost, zaposlenici na blagajnama trgovačkog sektora, zaposlenici na naplati cestarina, zaposlenici na blagajnama kasina, učenici završnih razreda trgovačkih i srodnih škola kao i druge skupine koje potencijalno mogu obavljati ili obavljaju poslove na kojima će svakog dana biti u doticaju s većim količinama novčanica i kovanog novca.

Koncept i svrha obuke

Prva razina obuke utvrđuje se i prilagođava sadržajem i satnicom potrebama ciljane skupine i provodi se *online*.

Svrha je obuke upozoriti na obvezu i pobuditi u polaznika obvezu kontinuirane provjere autentičnosti novčanica i kovanog novca te obučiti polaznike za djelotvornu provjeru autentičnosti u uvjetima u kojima svakodnevno rukuju gotovim novcem.

Sadržaj, način provođenja i trajanje obuke

Polaznici obuke bit će upoznati s dizajnom, zaštitnim obilježjima euronovčanica i eurokovanica te djelotvornim postupkom brze provjere autentičnosti u uvjetima primanja gotovog novca u postupku rada na blagajnama.

Obuka se provodi *online*, a sadržava tekstualne i slikovne materijale te videoisječke.

Obuka prve razine dostupna je na internetskoj stranici Euro Edukacija

<https://euro-edukacija.hnb.hr/>.

Za pristup edukaciji nije potrebna prijava.

Obuka prve razine može, osim kao *online* obuka, biti organizirana za ciljane skupine, o čemu je potrebno iskazati nakanu e-porukom na npo@hnb.hr. Obuka će se provoditi u Hrvatskoj narodnoj banci ili u sjedištu ciljane skupine, što će biti utvrđeno u postupku pripreme obuke.

Hrvatska narodna banka može, u skladu sa stvarnim troškovima, utvrditi naknadu za obuku prve razine.

DRUGA RAZINA OBUKE

Ciljane skupine

Druga razina obuke namijenjena je prije svega zaposlenicima obveznika propisa kojima se reguliraju kontrola provjere autentičnosti i prikladnosti, postupanje sa sumnjivim gotovim novcem i uvjeti zamjene gotovog novca. Obuka je namijenjena zaposlenicima koji svakodnevno u obavljanju svoje osnovne djelatnosti rukuju gotovim novcem, kao što su zaposlenici na blagajnama i u trezorima banaka, financijskih institucija i drugih ovlaštenih pružatelja usluga platnog prometa te zaposlenici specijaliziranih institucija i poslovnih subjekata koji redistribuiraju novčanice i kovani novac, poput Financijske agencije, Hrvatske pošte i ovlaštenih mjenjača.

Koncept i svrha obuke

Druga razina obuke provodi se *online*, a sadržava tri modula. Prvi modul prikazuje dizajn i zaštitna obilježja euronovčanica i novčanica američkih dolara. Drugi modul sadržava informacije o dizajnu i zaštitnim obilježjima eurokovanica. U trećem modulu nalaze se informacije o pravnoj regulativi i prikladnosti gotovog novca.

Polaznik nakon uspješno završene edukacije stječe uvjerenje koje može ispisati ili računalno pohraniti. Uvjerenje se izdaje na razdoblje od godinu dana.

Svrha je obuke razviti i unaprijediti u polaznika koji svakodnevno rukuju gotovim novcem vještine i sposobnosti s pomoću kojih će djelotvorno uočavati i izdvajati sumnjive primjerke novca primjenom profesionalnih postupaka provjere autentičnosti.

Nakana je Hrvatske narodne banke takvim konceptom ojačati prvu i najvažniju barijeru u zaštiti integriteta novčanica te stvoriti mrežu pouzdanih suradnika koji će svakodnevno biti u kontaktu s Nacionalnim centrom za borbu protiv krivotvorenja u Hrvatskoj narodnoj banci radi razmjene informacija i pravodobnog reagiranja u postupku provjere, otkrivanja i sprječavanja raspačavanja krivotvorina.

Sadržaj, način provođenja i trajanje obuke

Polaznici obuke bit će upoznati sa zakonskom regulativom o izdavanju novčanica i kovanica, zakonskom regulativom o uvjetima redistribuiranja novčanica i kovanica, zakonskom regulativom za suzbijanje i sankcioniranje krivotvorenja te postupanjem sa sumnjivim primjercima gotovog novca.

Obuka približno traje tri sata i uključuje edukaciju vezanu uz zaštitna obilježja originalnih novčanica i kovanog novca, uz karakteristike krivotvorina i uz postupak uočavanja sumnjivih primjeraka.

Obuka za euronovčanice i eurokovanice uključuje i prikaz postupka ručne provjere prikladnosti novčanica i kovanica za daljnji promet.

Nakon završetka svakog modula provodi se provjera znanja. Da bi uspješno završio edukaciju, korisnik mora imati najmanje 80% točnih odgovora iz svakog modula. Na temelju uspješno položenog testa Hrvatska narodna banka izdat će uvjerenje koje traje godinu dana.

Prijava za obuku

Na obuku druge razine kreditne i financijske institucije, pružatelji platnih usluga koji obavljaju djelatnost obrade gotovog novca mogu se prijaviti samo s pozivnicom. Zaposlenici ovlaštenih mjenjača i ostalih rukovoditelja gotovim novcem pristupaju preko javno dostupnih poveznica.

Pozivnicu zaposlenicima kreditnih i financijskih institucija, pružatelja platnih usluga koji obavljaju djelatnost obrade gotovog novca prosljeđuju administratori iz svake institucije na temelju ovlasti koju im je dodijelila Hrvatska narodna banka.

Nakon prihvaćanja svih uvjeta koji se odnose na korištenje aplikacije, korisnik se registrira u sustav edukacije dostupan na internetskoj adresi <https://nacionalniprogramobuke.hnb.hr/>.

Korisnik se za pristup aplikaciji mora prijaviti e-adresom na koju mu je stigla pozivnica za Nacionalni program obuke Hrvatske narodne banke i lozinkom koju je kreirao tijekom postupka registracije.

Nakon aktivacije računa novi korisnici mogu pristupiti edukaciji i ispitu te steći uvjerenje. Ako korisnik ne prođe ispit, potrebno je to prijaviti administratoru vlastite institucije i omogućit će mu se ponovljeno polaganje ispita.

Korisnik mrežne edukacije Hrvatske narodne banke obvezan je čuvati svoju lozinku i ne smije ju davati drugim osobama jer prava pristupa aplikaciji nisu prenosiva.

Ovlaštenim mjenjačima pristup edukaciji omogućen je preko poveznice <https://nacionalniprogramobuke.hnb.hr/register?exchange=true>. Nakon registracije zaprimit će e-poruku za aktivaciju računa, čime će im biti omogućen pristup edukaciji i ispitima.

Ostali rukovatelji gotovim novcem edukaciji mogu pristupiti preko poveznice <https://nacionalniprogramobuke.hnb.hr/register?other=true>.

Nakon registracije zaprimit će e-poruku za aktivaciju računa, čime će im biti omogućen pristup edukaciji i ispitima.

Ovlašteni mjenjači i ostali rukovatelji gotovim novcem zahtjev za ponovno polaganje ispita prijavljuju upisom podataka na poveznicu <https://nacionalniprogramobuke.hnb.hr/contact> te će im se omogućiti ponovno polaganje ispita.

TREĆA RAZINA OBUKE

Obuka treće razine nadopuna je znanja stečenih prolaskom druge razine obuke.

Koncipirana je kao teorijska i praktična edukacija koju provode stručnjaci za tehničku analizu novčanica i kovanog novca Hrvatske narodne banke.

Potencijalni su polaznici zaposlenici koji rade na edukaciji ostalih zaposlenika u svojoj instituciji. Na poziv Hrvatske narodne banke financijske institucije nominirat će zatraženi broj instruktora, koji će biti pozvani na obuku treće razine, u terminu i prema programu koji će biti zasebno utvrđen. Obuka se izvodi u trajanju do četiri sata, a nakon obuke provodi se provjera stečenoga praktičnog znanja. Hrvatska narodna banka izdat će polaznicima uvjerenje o uspješnom pohađanju obuke.

Obuka treće razine nije obvezna, no preporučuje se kao nadogradnja obuke druge razine za zaposlenike koji provode interne edukacije u svojim institucijama.

ČETVRTA RAZINA OBUKE

Hrvatska narodna banka u suradnji s Nacionalnim policijskim uredom organizira osnovnu i specijalističku obuku za zaposlenike policije koji rade na poslovima suzbijanja krivotvorenja novca.

Specijalistička se obuka provodi i za zaposlenike Državnog odvjetništva Republike Hrvatske te Ministarstva financija – Carinske uprave koji rade na poslovima suzbijanja krivotvorenja novca.

Na poziv Hrvatske narodne banke nominiraju se zaposlenici za obuku te se dogovaraju termin i program.

PODACI ZA KONTAKT

Hrvatska narodna banka
Sektor za gotov novac
Direkcija nacionalnih centara za borbu protiv
krivotvorenja, analizu novčanica i analizu
kovanog novca
Odjel nacionalnog centra za borbu protiv
krivotvorenja
Trg hrvatskih velikana 3, 10000 Zagreb

telefon: 01 4690107

e-adresa: npo@hnb.hr